

L'Orde del Temple a Catalunya

Un recorregut
pel seu patrimoni

Marcel J. Poblet

AZIMUT
HISTÒRIA

3

Cossetània Edicions

Collecci ó: Azimut Història - 3

L'ORDE DEL TEMPLE A CATALUNYA

UN RECORREGUT PEL SEU PATRIMONI

MARCEL J. POBLET ROMEU

Cossetània
EDICIONS

Per a la Montse i la Laia,
que comparteixen amb mi les rutes.

Primera edició: febrer del 2014

© el text i de les fotografies: Marcel J. Poblet Romeu

© d'aquesta edició:
9 Grup Editorial
Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 - 43800 Valls
Tel. 977 60 2 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-193-3

DL T 6-2014

Fonaments de la guia.....	5
Introducció a l'Orde del Temple i la seua època.....	7
1. L'origen del nom templers i el reconeixement com a nou orde	8
2. L'organització del Temple	8
3. La comanda: cèll ula organitzativa del Temple	9
4. El poder del Temple	10
5. El fracàs de la croada i la crisi dels ordres religiosomilitars	11
6. El Temple en terres catalanes	11
6.1 El testament del rei aragonès Alfons el Bataller	12
6.2 El Temple i la Reconquesta.....	12
6.3 La creació de les comandes	12
7. El procés dels templers i la desaparició de l'orde	13
7.1 La supressió del Temple als estats de la Corona Catalanoaragonesa.....	14
8. El mite del Temple. L'esoterisme templer.....	15
8.1 Simbolisme numerològic	16
8.2 La saviesa oculta entre les pedres del temple de Salomó ...	16
8.3 Els hereus del Temple	17
8.4 Realitat o mite?.....	18
Selecció bibliogràfica general sobre història del Temple.....	18
RUTA 1. DE BARCELONA A LA CONCA DE BARBERÀ	
Barcelona	19
Barberà de la Conca	24
Vallfogona de Riucorb.....	30
RUTA 2 DE GRANYENA A MONTSÓ	
Granyena de Segarra.....	35
Barbens	40
Gardeny (Lleida)	44
Montsó.....	50
RUTA 3. DE SANT JORDI D'ALFAMA A PENÍSCOLA	
Sant Jordi d'Alfama (l'Ametlla de Mar).....	59

Ulldecona.....	65
Peníscola	71

RUTA 4. DE MIRAVET A CORBERA D'EBRE

Miravet	77
Corbera d'Ebre.....	86
Vilalba dels Arcs	89
L'església de Berrús (Riba-roja d'Ebre)	91

RUTA 5. DE TORTOSA A HORTA DE SANT JOAN

Tortosa	93
Gandesa	98
Horta de Sant Joan.....	101

RUTA 6. DEL GIRONÈS AL ROSSELLÓ

Aiguaviva de Gironès.....	107
El Masdéu (Trullars).....	110
Terrats	115
Perpinyà	117

Fonaments de la guia

.....

El contingut d'aquesta guia es refereix al patrimoni monumental templer situat a Catalunya. No obstant això, com que es dona el cas que els templers van organitzar les seues propietats que tenien en els diferents estats de la Corona catalanoaragonesa (així com també les del regne de Navarra) en una mateixa "província", dins de la qual els frares d'aquell orde rebien destinacions indistintament en un o altre territori, ens hem permès d'incloure-hi també alguns exemples corresponents a Aragó, el País Valencià i la Catalunya del Nord.

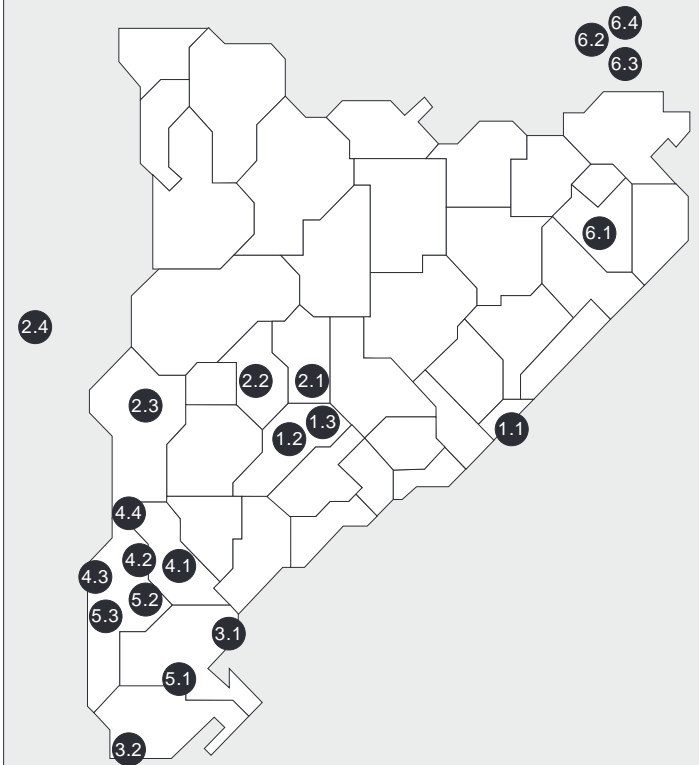
L'objectiu últim d'aquesta guia és facilitar la visita al patrimoni monumental templer a totes aquelles persones que hi estiguin interessades. A tal efecte, hem de precisar que la guia no constitueix un inventari exhaustiu de totes les restes patrimonials templeres, sinó que, amb el rerefons d'una intencionalitat divulgativa, tan sols s'hi inclouen aquelles que compleixen aquestes tres condicions: primera, que es tracti d'exemples amb un estat de conservació suficient per permetre la seua comprensió sense necessitat de ser especialista; segona, que es tracti d'exemples no aïllats des del punt de vista geogràfic i que permetin establir rutes entre els uns i els altres; i tercera, que la seua importància sigui prou significativa.

Així mateix, advertim que ens hem pres una llicència: hem inclòs les visites a dos llocs que no corresponen a l'Orde del Temple. Amb la finalitat de complementar i fer més atractiva la ruta que duu a Peníscola, proposem fer parada a Sant Jordi d'Alfama (seu de l'únic orde religiosomilitar català) i a Ulldecona (seu d'una comanda de l'Orde de l'Hospital).

UBICACIÓ DEL PATRIMONI VISITAT

- 1.1. Barcelona
- 1.2. Barberí de la Conca
- 1.3. Vallfogona de Riucorb
- 2.1. Granyena de Segarra
- 2.2. Barbens
- 2.3. Gardeny (Lleida)
- 2.4. Monts
- 3.1. Sant Jordi d'Alfama (l'Ametlla de Mar)
- 3.2. Ulldesona
- 3.3. Peníscola
- 4.1. Miravet
- 4.2. Corbera d'Ebre
- 4.3. Vilalba dels Arcs
- 4.4. Església de Berrós (Riba-roja d'Ebre)
- 5.1. Tortosa
- 5.2. Gandesa
- 5.3. Horta de Sant Joan
- 6.1. Aiguaviva de Gironès
- 6.2. El Masdú (Trullars)
- 6.3. Terrats
- 6.4. Perpinyà

Introducci^o a l'Orde del Temple i la seua p^oca

El Temple va ser un orde religiosomilitar, un tipus d'organització religiosa emmarcat en l'Església romana que avui dia està abolit. Els ordes religiosomilitars van sorgir en el context històric de la croada i les persones que se'n feien membres combinaven les obligacions i activitats típiques dels ordes religiosos comuns (pregària, assistència a pobres i malalts, etc.) amb l'ensinistrament militar i la intervenció en guerres (teòricament en defensa de l'Església cristiana). Es tractava d'ordes masculins; amb tot, l'Orde de l'Hospital disposava d'una branca femenina (que no participava en activitats militars).

Cap a la fi del segle XI, el Papa plantejà la idea de dotar les habilitats militars de la noblesa (habitualment adreçades a la pràctica d'una violència més o menys indiscriminada) d'un sentit religiós i moralitzador. Així, posà sobre la taula la proposta de la croada.

Un cop conquerida Terra Santa (el 1099), van sorgir nous problemes. Els croats van tornar cap a les seues terres d'origen i les forces que restaren als nous estats cristians, acabats d'arrabassar de mans musulmanes, eren clarament insuficients per garantir-ne la defensa. Va ser en aquest context que alguns dels croats van decidir fer un pas més enllà i convertir la defensa dels Llocs Sants i dels altres pelegrins que els visitaven en la seua raó de ser i en el mitjà que els havia de procurar la salvació de llurs ànimes. D'aquesta manera van néixer els ordes religiosomilitars.

El més antic d'aquests ordes va ser el Temple, el qual va ser fundat a Jerusalem vers l'any 1100, amb la missió inicial de protegir les rutes que seguïen els pelegrins i evitar els constants atacs de què eren objecte. L'ambient de la croada propicià a Terra Santa l'establiment de més ordes durant els anys posteriors. Així, l'Orde del Temple va ser seguit (al cap de molt pocs anys) per l'Orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem (que ja existia anteriorment com a organització caritativa i que es va transformar més endavant en militar, aparentment seguint l'exemple dels templers), l'Orde de Sant Llätzer (integrat per cavallers malalts de lepra) i per l'Orde Teutònic. Els cavallers del Temple, els de l'Hospital i els de Sant Llätzer acollien persones de qualsevol nacionalitat; els teutònics, però, constituïen un orde format només per cavallers alemanys.

A banda dels denominats "ordes religiosomilitars internacionals", i de manera anàloga a l'Orde Teutònic, en van sorgir també de caràcter nacional, particularment en els estats cristians de la península Ibèrica, on les campanyes militars contra els musulmans (que s'hi havien establert des del segle VIII) van acabar adquirint també la consideració de croada. Entre aquests ordes hispànics s'hi compta el de Sant Jordi d'Alfama, l'únic

orde religiosomilitar amb un origen estrictament català (el de Montesa, vinculat a la casa reial catalanoaragonesa, s'establí al regne de València).

Dins d'aquest conjunt d'instituts religiosos, destaca especialment el Temple. L'embolicat i estrany final que va tenir, amb els seus membres perseguits arreu i amb els dirigents de l'orde jutjats i executats a França, li ha atorgat un poder d'atracció que, de fa temps, ha cridat l'atenció d'historiadors i de públic en general. En relació al poder d'atracció que genera el Temple, no hi ha dubte que hi ha tingut un paper determinant el seguit de llegendes que vinculen aquells cavallers amb certa saviesa secreta.

1. L'ORIGEN DEL NOM TEMPLERS I EL RECONeixEMENT COM A NOU ORDE

Se sap que el grup organitzat per Hug de Payens va sorgir a partir d'una confraria formada per cavallers croats laics que (des d'abans de l'any 1114) havia rebut l'encàrrec de protegir l'església del Sant Sepulcre i la comunitat de canonges que en tenia cura.

Inicialment se'ls conegué com a *Pauperes Commilitones Christi* (Pobres Cavallers de Crist) i passaren per grans dificultats econòmiques. Malgrat tot, es van poder mantenir gràcies al suport que aviat els van donar les autoritats de Terra Santa. Així, el rei Balduí II de Jerusalem els va cedir un espai en el seu palau reial, edifici proper al lloc que havia ocupat l'antic temple de Salomó, motiu pel qual aviat serien coneguts amb el nom de Cavalleria del Temple de Salomó i d'aquí el nom de templers.

El reconeixement del Temple no va ser fàcil. L'Església cristiana tenia una vocació fundacional clarament pacifista i la missió militar dels cavallers del Temple sonava molt estranya i, fins i tot, reprovable. Va ser necessari enviar diverses delegacions a Europa abans no s'aconsegüés l'aprovació papal, que es va obtenir l'any 1129; en aquella decisió hi va tenir molt a veure el suport que hi donà Bernat de Claravall (futur sant, que va escriure un "Elogi de la nova cavalleria"). Així, el Temple fou el primer d'un nou tipus d'institució religiosa: els ordes religiosomilitars.

2. L'ORGANITZACIÓ DEL TEMPLE

Igual que la societat medieval, l'Orde del Temple presentava una organització interna inspirada en la mateixa jerarquització de la societat: els nobles conformaven la categoria dirigent dels frares cavallers, mentre que els qui procedien de famílies no nobles formaven la dels frares sergents i ocupaven una posició subordinada. Així mateix, amb la finalitat d'atendre les capelles i esglésies que depenien de l'orde, així com les necessitats espirituals de cavallers i sergents, existia la categoria de frares capellans, la qual estava integrada per sacerdots que havien ingressat en el Temple. A més, existia (com també en d'altres ordes religiosos no militars) la categoria de confreres o donats, integrada per persones que es vinculaven a l'or-

de sense fer els tres vots (i, per tant, sense adquirir condició de religiosos); aquests confreres del Temple no residien dins de les cases conventuals i podien ser d'ambdós sexes, contràriament als veritables frares templers, que tan sols podien ser homes.

Els frares cavallers constituïen la categoria dirigent del Temple, duïen un hàbit de color blanc, ocupaven els càrrecs de govern i disposaven dels millors cavalls i armes, de manera que durant el combat conformaven l'avantguarda de les forces templeres. Per la seua part, els frares sergents es distingien per dur un hàbit fosc (negre o marró) i per ocupar una posició subordinada; també combatien a cavall, però disposaven d'animals i armes d'inferior qualitat. L'anomenat hàbit templer estava constituït per una capa (blanca o fosca, segons la categoria de cada frare) que duïa una creu vermella a l'alçada de l'espatlla esquerra; en el decurs del combat, els templers portaven la capa per damunt de les armadures de cavaller.

Tot i que inicialment se li confià la missió específica de protegir els pelegrins de Terra Santa, l'evolució de les circumstàncies en els anomenats Llocs Sants féu que la missió del Temple derivés en la defensa de les fronteres dels reialmes croats enfront de les constants escomeses musulmanes. La croada contra l'Islam era la raó de ser del Temple, i per això el seu camp d'acció es va circumscriure a Terra Santa i a la península Ibèrica, on es vivia una situació de conflicte amb el món musulmà comparable amb la de Palestina, i que va ser considerada igualment com a croada.

La situació del Temple (i també de l'Hospital) a Europa era ben peculiar, sobretot si la comparem amb la resta d'ordes religiosos no militars. Als països europeus els templers tenien les fonts de proveïment de tot allò que necessitaven per mantenir-se a Terra Santa. El comandament de l'orde, però, era a Orient, primer a Jerusalem, després (a mesura que els cristians foren escombrats d'aquelles terres) a Acre i, finalment, a Xipre.

L'expressat comandament de l'orde estava conformat pel mestre general i un seguit de dignataris que residien, com ell, a Terra Santa. Aquests dignataris eren els responsables últims del Temple, però la distància respecte dels seus companys de religió a Europa donava lloc al fet que, a la pràctica, s'ocupessin bàsicament dels afers d'Orient.

La guerra contra l'Islam era terriblement cara, resultava imprescindible el constant enviament d'homes, armes i productes cap als ports de Terra Santa. Aquesta necessitat va aguditzar l'enginy dels dirigents templers, fet que convertí uns homes d'origen noble (i, per tant, poc avesats a les preocupacions de caire material) en veritables empresaris.

3. LA COMANDA: CÈL·LULA ORGANITZATIVA DEL TEMPLE

Com totes les institucions de l'Església, el Temple rebia donacions pietoses. Amb l'objectiu d'afavorir aquell orde, permetre que pogués acomplir els seus sants objectius i, de retruc, aplanar el camí cap al Cel, una multitud de persones de tota condició (des de prínceps fins als més humils) van lliurar propietats a l'Orde del Temple.

Els templers van organitzar les seues propietats en comandes, que s'agrupaven formant províncies. Les comandes eren, de fet, delegacions de la casa-mare de Jerusalem, ja que la regla de l'orde no preveia la fundació de cases independents; el govern d'aquestes comandes el tenia el comandador o preceptor, que actuava per delegació del mestre general de l'orde.

El centre de la comanda era la casa convent, on residia la comunitat de frares que feia vida en comú. Des de la casa convent, que sovint era un castell, s'administrava el conjunt de terres, bestiar i altres propietats que corresponien a la comanda. Les comandes orientals estaven enfocades bàsicament cap al manteniment de les posicions militars davant l'Islam; les occidentals (és a dir, d'Europa) tenien una funció econòmica (l'administració de les propietats) i propagandística (captar noves donacions de propietats, així com atraure noves vocacions que permetessin la renovació dels efectius que lluitaven a Orient).

Hom distingeix habitualment entre comandes urbanes i rurals, i a cadascuna els atribueix uns tipus de negocis que es corresponien amb el medi en què s'ubicaven. Així, mentre les comandes urbanes s'especialitzaven en activitats com el comerç i les finances, les rurals se centraven en l'explotació de la terra i dels ramats. Amb tot, depenent del tipus de propietats i del context particular, una mateixa comanda podia simultaniejar en la pràctica negocis rurals i urbans.

Entre les activitats econòmiques desenvolupades pel Temple, i malgrat els mals ulls amb què l'Església medieval veia aquest negoci, van tenir notable importància el préstec amb interès (són prou coneguts els freqüents préstecs que feren a diversos reis cristians), la custòdia de diners i d'objectes valuosos, les transferències de diners i el canvi de moneda. Els historiadors destaquen la notable contribució dels templers al progrés de les tècniques financeres i de la comptabilitat.

4. EL PODER DEL TEMPLE

El poder i la influència política del Temple va ser enorme durant més d'un segle. El seu prestigi i habilitats financeres els van situar molt a prop dels poderosos. Dins dels estats cristians medievals, el Temple va gaudir d'una posició privilegiada i particular. Les prerrogatives que els concediren alguns prínceps (la immunitat, per exemple, que els va donar Ramon Berenguer IV de Catalunya-Aragó), però sobretot les que els atorgà el Papa, van fer possible que el Temple disposés d'una autonomia sense precedents, tant enfront del poder polític com del poder episcopal. El Temple (de la mateixa manera que l'Hospital) depenia directament del Papa i constituïa un poder econòmic i militar supranacional.

Una de les causes que sembla que hi hagué darrere de la persecució de què va ser objecte el Temple a començament del segle XIV (i que va acabar amb la seua desaparició) fou precisament el recel dels estats de l'època respecte a una organització que tenien dins mateix del seu territori, però que els podia resultar difícil de controlar.

1 De Barcelona a la Conca de Bab er □

Barcelona

DADES BÀSIQUES

Objectiu:

- Visitar la capella de Santa Maria (únic element destacat que resta de l'antic convent templer).
- Visitar la porta de l'antic convent templer del carrer del Timó.

Elements destacats: Convent templer situat al centre polític i econòmic més important de la Corona catalanoaragonesa.

Estat de conservació: De les construccions temples només en resta la capella, que (molt transformada) presenta un bon estat.

LES POSSESSIONS DE L'ORDE DEL TEMPLE AL PLA DE BARCELONA I AL VALLÈS

Des dels primers contactes entre Catalunya i l'Orde del Temple, a començament de la dècada de 1130, els templers van obtenir diverses propietats tant al Vallès com a la ciutat de Barcelona. A partir d'aquestes propietats van organitzar una comanda, que va ser anomenada "de Palau".

Pels volts de l'any 1140 ja existia una comunitat de frares vinculada a la comanda; no obstant això, és possible que la comanda

templera com a tal no s'establís formalment fins al 1151.

La casa del Vallès va actuar inicialment com a centre administratiu tant de les propietats situades en aquella comarca com de les de Barcelona, i fins de les que l'orde anava obtenint arreu de la Catalunya Vella (les comarques al nord del Llobregat, anteriors a l'expansió militar del segle XII).

És possible que la casa de Barcelona no fos inicialment un convent, però no només ho acabà sent sinó que arrabassà a la casa de Palau del Vallès el caràcter de centre administratiu de la comanda. El canvi de capitalitat es produí vers l'any 182 i fou conseqüència de la importància política i econòmica de Barcelona.

Tot apunta que els templers van decidir traslladar el centre de gravetat de la comanda a Barcelona pels negocis que els calia tractar amb freqüència amb els oficials reials (que hi residien) i per la importància dels afers econòmics que hi tenien (entre els quals destacava l'enviament de recursos cap a Terra Santa a través del seu port).

Encara que conformaven una unitat administrativa (comanda), les cases del Vallès i de Barcelona presentaven característiques organitzatives diferenciades. Així,

mentre la casa de Palau-solità estava configurada com a “comanda rural” (centrada en l’exploració agropecuària), la de Barcelona ho estava com a “comanda urbana” (negocis immobiliaris, financers, industrials i mercantils).

Tot i que des del punt de vista de la producció econòmica la comanda de Barcelona era modesta, des del punt de vista polític presentava una importància de primer ordre, atès que devia ser a través seu que els dirigents catalans del Temple exercien la seua influència sobre els oficials reials i el mateix monarca.

Fins i tot l’estructura arquitectònica d’ambdues cases reflectia aquesta diferència. Les restes de la casa de Palau-solità semblen suggerir l’existència d’un recinte quadrangular protegit per un mur (és a dir, una configuració de granja-comanda anàloga a la de les comandes del Masdeu o de Barbens). Pel que fa a la de Barcelona (desapareguda), els indicis apunten cap a un gran palau urbà, segurament més o menys fortificat.

L’any 1317 les propietats del Temple van passar a l’Orde de l’Hospital i només dos anys després la comanda de Palau va quedar integrada dins del Gran Priorat de Catalunya (província catalana d’aquell orde). El destí de les cases de Palau-solità i de Barcelona, però, fou divers: la del Vallès restà en mans hospitaleres fins a la desaparició de l’orde, i en canvi la de Barcelona passà a mans del bisbe de Vic i després a les del rei. Així, l’antiga casa templera de Barcelona fou objecte d’una gran remodelació que la transformà en Palau Reial Menor.

Tot i que la casa del Temple de Barcelona no sembla que hagués presentat la magnificència i espectacularitat de les cases de París o Londres, fou la més important del país, la qual cosa es reflectia en l’arquitectura (avui malauradament desapareguda en la major part).

EL CONVENT TEMPLER DE BARCELONA

Del convent de Palau del Vallès encara se’n conserven algunes estructures, però el seu estat de conservació és molt precari, per la qual cosa plantegem només la visita a la casa de Barcelona.

L’any 1134 els templers van obtenir la donació d’un conjunt de cases a la ciutat de Barcelona. Aquestes cases estaven situades a la vora del castell de Regomir (fortificació medieval annexa a la part que mirava cap al mar de la muralla romana) i incloïen part de la muralla i algunes torres.

Es desconeix com era exactament la casa templera de Barcelona, però no hi ha dubte que devia ser força gran i que disposava d’elements fortificats (almenys les parts corresponents a la muralla vella de la ciutat). A l’extingir-se l’Orde del Temple, les propietats de Barcelona van passar per diverses mans i finalment l’any 1367 l’adquirí el rei Pere el Cerimoniós per a la seua muller, la reina Elionor de Sicília. A partir de 1368, l’antiga residència templera fou restaurada i ampliada per convertir-se en Palau Reial Menor.

Durant el segle XV el palau fou adquirit per la casa noble de Requesens, la qual el sotmeté a noves obres de remodelació (la

part més afectada fou la capella). A mitjan segle XIX fou completament enderrocat, i d'aquesta fi només se'n salvà la capella.

Tot i la desaparició gairebé completa del convent templer de Barcelona, es conserven diversos plànols i pintures que ens mostren la situació dels edificis en el decurs del segle XVIII i fins poc abans de l'enderroc, a més d'altra documentació. A partir d'aquestes dades, se n'ha fet una maqueta que es troba al Museu d'Història de Barcelona (plaça del Rei, s/n) .

Un dels elements del Palau Menor tradicionalment atribuït a l'ampliació de Pere el Cerimoniós,

l'anomenada Sala dels Cavalls, podria haver estat construït (segons dades conegudes no fa gaires anys) en època templera. Aquesta sala ocupava la planta noble d'un gran edifici prismàtic rectangular de 8 metres de llarg per 15 metres d'ample, construït a l'extrem nord de l'ala occidental del pati, al voltant del qual s'ordenaven les construccions del palau.

Una pintura de 1858 ens mostra la Sala dels Cavalls amb una coberta plana de fusta, recolzada sobre tres grans arcs diafragmàtics, mentre que un dibuix del mateix any ens en mostra la planta baixa amb coberta de voltes de creueria.

Façana de la capella del convent del Temple (des del carrer d'Atarés). Malgrat que alguns elements de la portalada són d'època templera, el conjunt és resultat d'una remodelació de mitjan segle XIX.

És possible que el nom de la sala estigués relacionat amb activitats amb bèsties equines.

L'antic convent templer de Barcelona es trobava situat darrere de la plaça de Sant Miquel, entre els carrers Atalf i d'Avinyó.

LA CAPELLA DE SANTA MARIA (O CAPELLA DEL PALAU)

La capella de Santa Maria, situada entre els carrers Atalf i Palau, és l'únic que es conserva de l'antic convent templer de Barcelona. No obstant això, l'aspecte ha canviat molt al llarg dels segles.

És un edifici d'una sola nau, la capçalera de la qual mira cap a l'oest, fet que transgredeix la norma habitual de situar-la cap a l'est. Els murs tenen un gruix d'1,5 metres i la planta mesura 3 metres de llarg per 10,65 metres d'ample. L'interior està dividit en sis trams iguals per cinc arcs diafragma lleugerament apuntats. Cada tram va cobert amb una volta de creueria d'estil gòtic tardà. El tram del presbiteri presenta un absis poligonal amb xamfrans a les cantonades i volta de creueria. També té tres capelles laterals per banda, del mateix estil ogival que la volta.

S'hi accedeix a través d'una porta que s'obre a la façana que dona al carrer Atalf. Aquesta porta, que forma part d'un frontispici neoromànic, té un arc de mig punt amb ornaments típics del període tardà de l'estil romànic (segle XIII). Les motllures de l'extradós de l'arc descansen sobre dues mènsules esculpides (amb personatges all'egòrics) que pertanyen també a l'estil romànic.

Segons sembla, l'aspecte actual de l'església és resultat, en part, de les obres que s'hi van practicar per part dels Requesens a partir de mitjan segle XVI. Amb l'objectiu de dotar aquesta construcció de major magnificència, se substituï la coberta primitiva per una volta de creueria i s'hi afegiren les capelles laterals. És possible, fins i tot, que es canviés l'orientació de la nau, que passà d'est a oest.

La primitiva capella del convent templer presentava una coberta de teginat de fusta i doble vessant que es recolzava sobre arcs diafragmàtics. El teginat va ser llevat completament i substituït per una encavallada de fusta, mentre que els arcs es van conservar, tot i que mutilats i dissimulats en la nova volta de creueria.

A banda d'altres transformacions que no referirem, destaca el trasllat de la porta romànica (que originàriament comunicava amb el pati del convent) a l'emplaçament actual (carrer Ataülf). Aquestes obres foren executades a mitjan segle XIX per Elies Rogent (reconegut autor d'obres neomedievales i responsable d'intervencions en edificis antics, algunes de les quals força discutibles).

LES PINTURES MURALS DE LA CAPELLA TEMPLERA

Possiblement tot l'interior de l'església templera de Palau estava decorat amb pintures al fresc. D'aquella decoració, n'ha quedat alguna resta en dos armaris litúrgics de l'antic presbiteri, en dues creus de consagració, també del presbiteri, i en els arcs diafragmàtics, descoberts no fa gaires anys.

Aquestes pintures han estat data-
des al segle XIII.

Les pintures dels armaris es-
tan formades per elements figura-
tius (un ocell, elements vegetals i
creus) de caràcter simbòlic envol-
tats d'un fons decoratiu geomè-
tric. Són molt esquemàtiques.

Quant a les dels arcs diafrag-
màtics, que estan amagades per
la volta (ocupen la part dels arcs
diafragmàtics que queda per da-
munt), cal dir que presenten una
factura de major qualitat que les
dels armaris i que hi apareix la fi-
gura humana. Sobre el quart arc
diafragmàtic s'hi descobrí el que
podria ser la figura d'un apòstol.

LA PORTA DEL CONVENT TEMPLER

Seguint el carrer Ataülf avall,
trobem un carreró anomenat car-
rer del Timó. Es tracta d'un carre-
ró sense sortida, al fons del qual
hi ha una porta adovellada que
podria haver format part de l'antic
convent templer.

No hi ha dubte que es tracta
d'una porta antiga, possiblement
medieval, i que el seu emplaça-
ment sembla relacionar-la amb
l'antic palau. La inexistència d'una
excavació arqueològica d'aquesta
àrea impedeix que se'n pugui fer
una interpretació definitiva.

Aquesta porta ha estat objecte
de dues interpretacions. Una diu
que a través seu s'accedia als jar-
dins i hort del palau. L'altra (en-
voltada d'elements llegendaris,
com succeeix sovint amb tot el
que està relacionat amb el Temple)
assegura que travessava la muralla
i permetia comunicar el convent
templer directament amb l'exte-

rior, cosa que hauria estat possible
per una concessió del rei Jaume I,
a causa de l'estima que tenia vers
l'orde que l'havia criat i educat.

Per a la visita, cal tenir en
compte que l'accés al carrer del
Timó està protegit per una reixa
metàl·lica i que podríem trobar el
pas barrat. Amb tot, el carreró és
curt i, per tant, la porta es veu des
de l'altre costat de la tanca.

INFORMACIÓ PER A LA VISITA

L'antiga capella de Palau es
coneix avui dia com l'església de
Nostra Senyora de la Victòria (es
refereix a la victòria de l'armada
cristiana a Lepant a finals del segle
XVI) i pertany a l'orde dels jesuï-
tes (Companyia de Jesús).

Adreça: Carrer d'Ataülf, 4,
Coordenades GPS: 41° 22' 53"
N; 2° 10' 41" E.

Com que no es tracta d'un
temple parroquial, té uns horaris
restringits d'obertura per a misses:
cada dia, tant feiners com festius,
a les 19.30 h es fa missa. Així ma-
teix, existeix un horari de visites,
de 18.30 a 20 h. Telèfon de con-
tacte: 933 174 54.

Web: [http://cataloniasacra.cat/
llocs/esglesia-de-la-nostra-senyora-
de-la-victoria-esglesia-del-palau-
menor/37/itinerari/14/lc](http://cataloniasacra.cat/llocs/esglesia-de-la-nostra-senyora-de-la-victoria-esglesia-del-palau-menor/37/itinerari/14/lc) a.

BIBLIOGRAFIA

Sans Travé, J. M. (1996): Els
templers catalans. De la rosa a la
creu. Lleida: Pagès Editors.

Fuguet Sans, J. (2004) : "La
casa del Palau del Temple, de Bar-
celona". Locus Amoenus 7, p. 99-
109.